

**NOMINA DE SANITARIS QUE ACTUAREN DURANT L'EPIDEMIA PESTOSA DE
1650-1654 A LA CIUTAT DE GIRONA.**

JULIÀ i FIGUERAS, Benet

L'epidèmia de pesta dels anys 1650 a 1654 fou la darrera que suportà la nostra ciutat, però a l'ensem, fou una de les més mortíferes.

Aquesta mortalitat seria atribuïble per una part, potser a la manca d'experiència personal dels metges locals ja que havien passat forces anys des del darrer brot d'aquesta malaltia a Girona, com també de certa resistència oficial en acceptar el diagnòstic de contagi pestós per les molèsties i pèrdues econòmiques que això comportava. Afegim-hi igualment una sequera amb els corresponents problemes alimentaris sobre una població sotmesa a aldarulls i molèsties bèl·liques des del temps de l'alçament dels "Segadors".

Se suposa que per aquells anys, Girona tindria uns 5.500 o 6.000 habitants, essent un nombre elevat d'aquests (encara que indeterminats) els que passaren la malaltia, mentre que la mortalitat fou prop de les 1.500 defuncions, segons ens indica Jeroni de Real, jurat i cronista accidental d'aquell moment. Igualment la xifra de 563 cases infectades que precisaren posteriorment ésser fumigades, ens orienta una mica més sobre la importància d'aquesta calamitat pública.

Referent a les pèrdues econòmiques, foren de certa intensitat per l'aïllament en què es vegeren sotmesos els seus habitants, la paralització del treball i del comerç, les excessives despeses per mantenir les morberies, els preus elevats dels contractats (sanitaris i personal hospitalari), ajudes als expulsats i als que vivien en barraques fora de la

ciutat, la desinfecció de cases i robes etc, etc. Tot això elevà per part del Comú, solament, a una despesa de 40.000 lliures aproximadament, segons un càlcul elaborat al final de l'epidèmia, per part del Consell de la Ciutat.

Com insinuàvem al començament d'aquest escrit, molt hi influí (degut a les guerres) el pas de tropes mal nodrides i amb deficiències higièniques, amb motiu dels dos setges que suportà la ciutat com a plaça forta més un tercer tan rigorós com els altres, però de causa sanitària, en quedar acordonada Girona i son terme, per ordre de les Autoritats del Principat, amb l'intent d'aïllar i impedir la propagació de la malaltia a la resta del país.

Tots aquests fets (els bèl·lics com a plaça militar, més la pèrdua econòmica i demogràfica de la població gironina) han atret els investigadors, sobretot locals, a l'estudi d'aquesta època. Però nosaltres només volem aportar una visió des de l'angle del camp sanitari amb l'activitat d'un col·lectiu modest però lliurat a la seva tasca i on àdhuc hi sacrificarà la seva vida alguns dels seus components.

De cara a una millor exposició pensem presentar la nostra relació de la forma següent:

- 1) metges gironins que exercien aquells anys.
- 2) metges de fora que vingueren a actuar a la nostra població.
- 3) metges barcelonins inspectors.
- 4) cirurgians gironins.
- 5) altres cirurgians contractats.
- 6) apotecaris.
- 7) altres sanitaris (laics i religiosos).
- 8) Junta del Morbo.

I. METGES GIRONINS.

Al moment de l'epidèmia a Girona hi exercien segurament els quatre metges que trobem documentats en els protocols d'aquell any i que són: Baltasar Soler, Josep Duran, Pere Badia i Angel Bellvehí. Col·lectiu reduït i d'actuació mèdica discreta dintre de l'àmbit local, no aportant dades orientatives sobre el lloc on es formaren professionalment. Aquesta època coincideix amb una centúria (1570-1670)

d'absència d'estudiants nostres, becaris a Montpeller, en quina Escola de Medicina s'havien format un bon i distingit estol d'arquiatsres catalans, mentre que a la mateixa Girona des del 1561 funcionaven uns Estudis Generals amb una modesta secció de Medicina on segurament podien haver estudiat els col·legues que tractem i on posteriorment algun d'ells hi hauria professat una Medicina més memorística que empírica.

No coneixem cap baixa directa produïda per la pesta, al contrari del grup dels cirurgians, en el que sembla foren nou les defuncions. El que sí coneixem és la mort dintre del primer any del Dr. Baltasar Soler, però sense poder assegurar que fos degut al contagi pestós. I amb la petita biografia d'aquest, comencem la relació dels nostres metges.

Baltasar Soler.

Segons Roig i Jalpí seria fill de Palamós (1). Casat amb Anna Colomer, filla del nou propietari del castell de Campdurà, exerceix de metge a Girona, on té un germà canonge a la Seu.

En començar l'epidèmia deuria tenir certa edat per quan feia més de 34 anys que presidia Tribunals d'admissió de cirurgians que volien exercir a la nostra ciutat (2), segons exposarem més endavant en tractar d'aquest col·lectiu. També al 1631 està insaculat a la bossa de Mà Major i el 1641 és un dels jurats que juntament amb el metge Campolier i el cirurgià Francesc Puget, firmen l'obediència al rei de França com a Comte de Barcelona. En el càrrec de jurat hi està present el 1647, en la qüestió dels sisens, destacant com a fort polemista.

Pel que acabem de dir es comprèn que quan la Ciutat consulta als seus sanitaris sobre el brot contagiós que s'està estenent per la població, aquest metge manté fermament el seu punt de vista sobre la possibilitat d'ésser pesta, en total oposició al desig dels Consellers locals, als que no interessava acceptar-ho. Per això es demanà consulta o "visura" amb dos metges de Barcelona, tot confiant que serien més accessibles a un diagnòstic que no posés en perill la vida econòmica de la ciutat.

Barcelona proposà als doctors Dimas Vileta i Joan P. March i Jalpí, però aquest darrer fou rebutjat per ser cunyat

del nostre B. Soler, malgrat del prestigi i experiència que tenia, després que fos destinat a Tortosa per informar sobre un brot pestilencial declarat allí; així mateix l'any 1651, serà cridat a presidir les autòpsies practicades a Barcelona, per confirmar el caràcter morbós d'una altre epidèmia iniciada en aquesta ciutat (3).

Per dita causa, a primers de juny, la consulta es fa solament amb Vileta i els sanitaris locals, els doctors Soler, Duran, Badia i Bellvehí i els cirurgians Puget, Vicens, Cassà i Ribot. De bon començament toparen el criteri mantingut per Soler, Duran, Badia i Ribot davant del diagnòstic ambigu del metge barceloní (febres malignes no pestilencials) acompanyat dels gironins restants (4). En no posar-se d'acord, Barcelona posteriorment envià al Dr. Mora, el qual s'adherí al mateix criteri del seu col·lega barceloní.

No coneixem si el nostre biografiat acceptà o no el diagnòstic proposat, però sí que sabem que posteriorment deixà el seu domicili de la ciutat en la Cort Reial, per refugiar-se, indisposat, a Campdurà a la casa de la seva muller, tot abandonant el servei que tenia contractat amb l'hospital de Santa Caterina.

El citat Roig i Jalpí ens indica que Soler havia escrit un tractat sobre la pesta. No coneixem cap exemplar però segurament es tractaria d'un llibre més de tipus divulgatiu, com era freqüent en aquell temps, que no pas d'informació professional o científica. Volem afegir que el nostre metge sembla que estava emparentat amb el susdit escriptor.

Soler degué morir dintre del segon semestre d'aquest any, ignorant-se la causa; igualment el 19 d'agost moria el seu germà Gaspar, aïllat a la torra Gironella on es refugià en abandonar llur domicili del carrer de Bellmirall per haver-hi hagut difunts de pesta (5).

Pere Badia.

Vivia a l'anomenat Mercadal de Baix, i des del 1643 al 1668, presidí diferents Tribunals de Cirurgians de Girona.

Com ja tenim assenyalat, estigué present en les consultes mèdiques del mes de juny. Contragué la malaltia però un cop guarit el 23 d'agost, sol·licità dels Jurats que

se li aixequés l'arrest domiciliari obligat per causa sanitària i se li permetés continuar treballant a la Morberia, on havia estat aconducat per 120 lliures al mes. Acceptat, exercí fins al final de la malura a l'any 1654.

Angel Bellvehí.

Poques dades d'ell podem oferir; inclús no sabem si és el mateix que el 1645 és documentat com "practicant a la facultat de Medicina" (6). Només coneixem que presideix el Tribunal ja citat dels Cirurgians, l'any 1649. Present en les consultes tractades, s'uneix al dictamen dels metges barcelonins. En no sortir en cap més acta, podem suposar o que marxà de Girona o que morí.

Josep Duran.

Ciudadà honrat de Girona i Barcelona amb domicili al carrer de la Força. Presidí el 1635 un dels susdits Tribunals de Cirurgians.

Tingué molt de paper en l'actuació sanitària local del moment. Acabada la primera consulta, fou delegat per la Junta del Morbo a passar a la població de Sant Pere Pescador per informar-los sobre una epidèmia sorgida en aquella vila. En l'informe que redactà, indica que s'orientà parlant amb el cirurgià del poble, amb el capellà i, mitjançant carta, amb el metge local, el doctor Saus, ja que feia quarentena a Figueres. Indica que no visità cap malalt, per no veure's obligat a fer aïllament en retornar a Girona. Cobrà pel dit treball unes 60 lliures.

Igualment a primers de juliol fou encarregat del trasllat del personal malalt no pestós, provinent dels carrers que la Junta del Morbo havia tancat i expulsat fora murs dels seus habitants sans, a l'hospital de Santa Caterina, mentre que els apestats assitits en aquest centre hospitalari, passaren a la Misericòrdia, que s'havia habilitat com a Morberia i on Duran hi quedà de facultatiu i els P.P. Caputxins d'administradors.

En trobar-lo insaculat en la bossa de Mà Major dels anys 1652,53 i 54, ens indica que s'escapà del contagi de la glànola; no així la seva família ja que pel novembre fou enterrada a la Catedral una filla seva. Continuà, però, la

seva tasca enfront l'epidèmia de pesta; el juny de 1652, junt amb el doctor Fuster i el cirurgià Francesc Puget, tractà als "desganats" del Pont Major, per aclarir, sobretot, el diagnòstic segons les ordres de la Junta del Morbo.

Per això en retornar a la ciutat, alguns dels membres de la dita Junta s'oposaren a que poguessin entrar a la ciutat, exigint una purga a la capella de l'ermita de Monticalvari, però als 15 o 20 dies ja se'ls hi permeté entrar. Per l'octubre d'aquest any, faria la seva darrera gestió ordenada per la Junta, visitant a un malalt sospitós.

Rafael Fuster.

Cognom freqüent dintre dels metges gironins. Surt per primera vegada en les notes consultades, amb motiu de visitar als "desganats" del Pont Major com acabem d'explicar. Llavors deuria començar a actuar ja que el trobarem durant més de 28 anys, presidint Tribunals locals de Cirurgians, tot començant pel desembre de 1652 en el moment d'examinar-se Francesc Pagès.

II. METGES NO GIRONINS QUE EXERCIREN A LA CIUTAT.

A l'estiu i en plena explosió de l'epidèmia només quedava Josep Duran per atendre a tants malalts. Soler absent i delicat, Badia contagiats i Bellvehí sense donar més notícies, sembla que tot va quedar en mans del dit facultatiu i dels abnegats cirurgians. Per això tant el Capítol de la Seu com els Jurats, buscaren metges de fora ciutat, oferint retribucions satisfactòries. Un que s'oferí als canonges amb la demanda de 600 lliures al primer any, no pensem que s'acceptés, potser per la gran dispersió d'aquest col·lectiu com també perquè el Consell de la Ciutat contractà llavors a dos metges de Barcelona.

Pere Roig.

Sol·licità 330 lliures de mesada anticipada. Tenia l'obligació de visitar diàriament els malalts pobres hospitalitzats al Carme ja que no eren pestosos, més les persones que podien pagar "moderada paga", però amb el compromís, al mateix temps, de denunciar a la Junta del Morbo, a tot malalt sospitós de tenir la pesta.

La seva conducta es firmà per només tres mesos però degut a la seva atenta dedicació als malalts i la consegüent satisfacció de la població, es prorrogà el seu compromís, acabant residint a la ciutat, al carrer Nou -actualment Nou del Teatre- almenys tot el temps que estem estudiant. Per això sabem que el mes d'abril de 1633, hagué d'estar aïllat per haver visitat a una pacient de la rodalia, sospitosa de glànola.

Josep Demeus.

Fou contractat només pels mesos d'octubre i novembre, a raó de 300 lliures de mesada. Encara que pel desembre quedà denonat, el trobem firmant certificacions de bon estat sanitari de la població, a les darreries de 1650, juntament amb Duran, Badia i Roig.

III. METGES BARCELONINS INSPECTORS.

Els Jurats de la Ciutat i les Autoritats del Principat tenien interès en aclarir el tipus de malaltia que hi havia a Girona. Els primers tot confiant en un diagnòstic benigne i així poder continuar amb el lliure comerç; els altres per pendre mesures preventives per evitar l'extensió del mal. Per això enviaren al Dr. Vileta solament, ja que March i Jalpí no fou acceptat per les causes assenyalades. Enfrontat Vileta amb els tres metges i el cirurgià que sostenien ésser pesta la malaltia d'aquells dies, per acabar d'aclarir-ho, s'envià a continuació el Dr. Mora que també coincidí amb l'anterior en afirmar ser "febres malignes però no pestilencials" segons document estès en conjunt, davant la comissió formada per representants del Consell ciutadà i del Capítol de la Seu. Entre les consideracions exposades sobretot a instàncies dels Jurats i en ordre a buscar les causes de la infecció, indicaren que els contagiats ho eren per "haver menjat peix infectat del riu, llegums i forment pèssim i per això tenien bubons amb febres i altres sense". Afegiren molts de consells de prevenció per ésser les febres -segons indicaren- malignes de gran importància, ja que si persistia i augmentava la corrupció podria engendrar la pesta, diagnòstic, com podem observar, protegit per si les coses anaven malament en el futur com fatalment passà, motivant que les Autoritats barcelonines enviessin posteriorment al metge Argila i al cirurgià Teixidor a la nostra ciutat. D'entrada comprovaren

que en tres dies que visitaren als malalts de l'Hospital, passaren de 60 d'ingressats el primer dia a 150 l'últim dia i amb una tendència als dos terços de mortalitat (7), dictaminant, llavors, per acta als Jurats que efectivament es tractava de Pesta greu.

Dimas Vileta.

Professor del Col·legi de Medicina de Barcelona. Inspeccionà les epidèmies de les ciutats de Tortosa, Girona i Mataró. A la nostra ciutat vingué l'estiu de 1650 (8).

Lluís Mora.

Metge conseller del municipi de Barcelona. Present a la consulta a la nostra població junt amb el metge anterior. Cobraren en total 60 dobles de la Ciutat més igual xifra del Capítol de la Catedral (9).

Joan Arqila.

Sembla que exercia a l'Hospital de la Santa Creu de la Ciutat Comtal. A Girona confirmà el diagnòstic de pesta a l'estiu de 1650 (10).

Miquel Boneu.

Professor de Medicina a Barcelona. Enviat a Girona per la Junta de la dotzena del Morbo d'aquella ciutat per confirmar el final del flagell a Girona. En procedir de Barcelona, llavors infectada, no se li permeté l'entrada a la nostra població, ni a ell ni al cirurgià que l'acompanyava, hostatjant-se a la casa que els Jesuites tenien al Palau sa Costa. Posteriorment i acompanyats de J. Duran i P. Roig i dels cirurgians Puget i Ribot, visitaren durant una tarda a la població, els seus carrers, hospitals i morberies, convents i monestirs, més les robes, mobles i cases "purificades", retornant a Palau sa Costa on foren gratificats amb 140 lliures Miquel Boneu i 100 lliures el cirurgià Teixidor després de firmar carta destinada a Barcelona, recomanant el lliure comerç (11).

IV. CIRURGIANS GIRONINS.

El gremi dels Cirurgians fou un dels que tingué més actuació directa amb els empestats. Per això en el moment culminant de l'epidèmia, veiem com les Autoritats locals busquen professionals per sortir del pas, degut a la gran tasca que es va acumulant sobretot en les Morberies. La seva labor, però, els hi comportà contagis i en alguns d'ells, àdhuc la mort, essent els cirurgians -després del religiosos- el col·lectiu amb més pèrdues humanes, ja que arribaren a tenir, com ja tenim indicat, la xifra de nou difunts.

I és amb motiu d'aquesta perillositat com trobem que el salari es va incrementant (60 lliures de mesada al principi fins arribar a 100 i 150 lliures en ple brot) junt amb una clàusula on s'exigeix que quan acabada l'epidèmia i amb el desig d'exercir a la ciutat de Girona, com a recompensa, no fossin obligats a passar l'examen de suficiència a què obligatoriament estaven sotmesos tots els cirurgians, com a garantia de competència dels que volien actuar dintre de l'activitat, segons antics privilegis concedits per Carles I i la reina Joana. Aquesta prova es portava a terme davant d'un Tribunal format pel Prior del Col·legi gironí de Cirurgians junt amb alguns dels col·legiats i més endavant -a partir de 1595- amb metges que exercien o potser ensenyaven Medicina a la nostra població (12). Clàusula que no cal dir que en aquells moments era acceptada amb el vist i plau, també, dels antics cirurgians locals.

En començar l'epidèmia hi havia a Girona els següents professionals, documentats la majoria d'ells com assessors en les diferents consultes que hi hagué com igualment col·laborant amb la Junta del Morbo en l'atenció al malalt, tant en llur domicili com en les Morberies:

Francesc Puget.

Cirurgià que l'any 1630 aprovà l'examen de suficiència que hem explicat com a condició per poder exercir a la ciutat, davant d'un tribunal format per Rafael Vinyes i Joan Matas, entre els que col·laboraran amb ells en els dies del flagell pestós, mentre que, entre la representació mèdica només trobarem a B. Soler com un dels que cooperaven en aquells dies de la plaga.

Per la seva part, presidirà Tribunals de Cirurgians fins a 1667. Prior del Col·legi, el 1652 visita als "desganats" del Pont Major com ja tenim indicat, havent, en tornar, de fer uns dies de purga o quarentena abans de permetre-li l'entrada a Girona. Igualment dintre del càrrec de Prior, rebé cinc arcabussos a repartir entre els membres del gremi amb motiu dels fets bèl·lics d'aquell mateix any. Vivia a la plaça de les Cols.

Aqustí Vicens.

Examinat el 1635; per la seva part presidí Tribunals fins el 1649. Present a la consulta del juny de 1650, no hem trobat posteriorment cap més dada d'ell, fent sospitar si morí aquells dies que estudiem.

Miquel Cassà.

Aprovà l'examen el 1637 en un Tribunal format solament per Cirurgians. Prior del Col·legi quan les consultes del juny de 1650. Pel setembre del mateix any fou encarcerat per desobediències i injúries a un Jurat, però alliberat molt promptement. Es perd el rastre a partir de 1651. ¿Difunt?

Antoni Ribot.

Aprovà l'examen el 1636; presideix diferents Tribunals fins el 1668. Present igualment a la consulta de juny amb Soler, Duran i Badia, mantenint el diagnòstic de pesta. El 1650 formà part de la Junta del Morbo. Vivia a la plaça de les Cols on hi tingué un contagi, motivant ser aïllat i a continuació "perfumada" la seva casa. També fou Jurat.

Rafael Vinyes.

El 1626 aprovà l'examen, confirmant-nos que junt amb Joan Matas, era dels més antics de la ciutat. Presidí diferents Tribunals fins l'epidèmia, morí després de la consulta de juny.

Joan Matas.

Examinat el 1623, presidí Tribunals fins l'any del flagell. Assistí a la consulta de juny, però els seus

honoraris els cobrà la seva esposa al mes de juliol, per haver mort.

Jeroni Matas.

Jove cirurgià, potser fill de l'anterior. Contractat a raó de 60 lliures al mes per assistir als malalts de la Morberia a partir del mes de juliol.

Jeroni Ordís.

Jove cirurgià de Girona. Contractat amb 70 lliures al mes, malgrat ser fadrí, el mes de juliol. Posteriorment es troba censat a la ciutat i domiciliat a la plaça de les Cols. Pel juny de 1652 firma com a testimoni, certificant el bon estat sanitari de Llançà, població que acabava de passar un brot morbós.

Josep Celles.

Jove cirurgià contractat des de l'agost a finals de novembre. Deixà al bon criteri dels Jurats, el sou a què tenia dret. Li assignaren 70 lliures al mes.

Joan Vinyes.

Examinat el 1637. Presideix Tribunals fins el 1652. Vivia a la plaça de Sant Feliu.

Miquel Vinyes.

Examinat el 1649. Domicili: plaça de Sant Feliu - Ballesteries. Morí a la Morberia.

Francesc Pagès.

Jove cirurgià que per l'octubre de 1650 fou jutjat pel Consell General per diverses desobediències a la Junta del Morbo i entre elles, en dues ocasions, s'escapà de l'aïllament imposat. Com que marxà fora de la ciutat, se'l desinsaculà, i se'l privà de passar examen de Cirurgià com també de col·legiar-se, però presentada súplica de disculpa pel gener de 1652, fou perdonat, aprovant l'examen de suficiència pel desembre del mateix any. Llavors vivia al Mercadal d'Amunt.

Suposem que deuria tenir certa activitat professional, puix coneixem que el 1653 fou tancat i aïllat a casa seva per haver visitat a Sant Mateu de Montnegre a sospitosos de contagi, com també en una altra ocasió a la vila de Quart.

V. CIRURGIANS CONTRACTATS.

Miquel Valls.

Jove cirurgià de Santa Coloma de Farners. Contractat per la Morberia a raó de 80 lliures de sou, el mes de juliol de 1650.

Joan Metge.

Cirurgià d'Hostalric. El 5 d'agost de 1650 fou aconducat com a Cirurgià Major i Sobreintendent dels demés cirurgians de Santa Caterina i Morberia, amb 150 lliures de mesada i la vida (recordem que tots aquests hospitals eren assistits, llavors, per fadrins cirurgians).

Morí a la Morberia. Per l'abril de l'any següent, el tutor del fill del cirurgià Joan Metge, firma àpoca de 150 lliures ja que només treballà un mes. Recolliren al mateix temps "un estoig de conxa de tortuga amb instrumental de cirurgià, guarnits de plata i or, guardats en la caixa del sobrestant".

Joan Coll.

Cirurgià de Torroella de Montgrí. Contractat per 70 lliures al mes.

Glaudis Joan.

Cirurgià de Blanes. ¿Francès? Demanà 150 lliures al mes i la vida; morí a la Morberia.

Mussur Jacques Auger.

Cirurgià francès que junt amb Joan de Aquila, portuguès, aquest com ajudant seu, foren contractats des del setembre a finals d'octubre per 150 lliures al mes, a repartir entre els dos.

Jaume Moralló.

Jove cirurgià de Barcelona. Contractat des del setembre al novembre per 100 lliures al mes. A la nota de pagament hi ha escrit "jove cirurgià avui mestre cirurgià a Girona". No sabem si és el mateix que com a cirurgià està present en les autòpsies que l'any següent es practicaren a Barcelona per confirmar el diagnòstic de pesta (13).

Carles Claret. Jove cirurgià de Barcelona que morí a la Morberia.

Francesc Roig. Jove cirurgià que només surt com a testimoni.

Joan B^a. Miró. Cirurgià de la tropa de Girona el 1652, cobrant 12 sous diaris.

Joan Puig. Cirurgià de la "companyia Coronel.la".

Simó Cuquellera. Jove cirurgià contractat durant els petits contagis de 1654.

Mestre Teixidor.

Cirurgià de Barcelona que acompanyà al doctor Argila per l'agost de 1650, per confirmar el diagnòstic de pesta.

Lluís Alberich.

Cirurgià de Barcelona que junt amb el doctor Boneu es desplaçaren a Girona per certificar l'estat de bona salut de la ciutat el 1651.

Jaume Martí.

Cirurgià de Perpinyà contractat el novembre de 1653 per atendre malalts, fer "parfums", etc., per 100 lliures al mes. Vivia en una casa prop del portal del Carme.

Pierre Biert o Mussur de la Rosa.

Francès sol·licitat, creiem, com a tècnic en desinfecció. Treballà del juliol de 1650 a setembre del mateix any a la Morberia, passant posteriorment al servei de "perfumar" les cases de Girona on hi havia hagut malalts.

Encara que criticat pels sanitaris locals, la seva labor fou elogiada pels Jurats que firmaren una certificació d'haver actuat amb habilitat i exposició de la seva vida, abans de marxar a Barcelona on havia estat igualment demanat amb motiu de l'epidèmia de 1651. Cobrava 150 lliures al mes.

VI. APOTECARIS.

Per atendre la forta demanda de medicació sobretot a la Morberia, calguè contractar especiers de fora la ciutat per ajudar als professionals locals. Hem de reconèixer que tenim poques dades per separar els sobrevinguts dels que ja exercien a la ciutat.

Francesc Arxer i Josep Arxer (o Atxer) de Banyoles.

Adscrits al servei de la Morberia a raó de 170 lliures els dos. Vivien a les Ballesteries abans de la placeta de Sant Feliu. Posteriorment Josep s'incorporà a la tropa el 1652.

Joaquim Moner.

Probablement gironí ja que serví medecines als hospitals de morbosos per valor de 650 lliures.

Baltasar Andreu.

Fou el qui entregà les medecines sol.licitades per Sant Pere Pescador.

Narcis Duch. 1652 i Rafael Ginesta.1651.

Joaquim Marcer. -

El 1654 fou "perfumada" la seva casa per haver-hi hagut contagiats.

Ferriol Serra. Només sabem que vivia a la Cort Reial.

VII. ALTRES SANITARIS

Incluïm en aquest grup a totes les persones que s'entregaren a l'atenció corporal i espiritual del nombrós

contingent de malalts i moribunds, que es presentaren en pocs dies, sobretot a l'estiu de 1650.

Comencem pels infermers dels hospitals que foren unes de les primeres víctimes del mal quan encara no es pensava en ell. Segueixen les infermeres, més conegudes com a dones "pietoses" i els nombrosos servents i serventes de les dites cases hospitalàries per les feines de neteja, alimentació, etc.

A continuació hem de posar els religiosos, sobretot els que atenien espiritualment els malalts a llurs cases, que donaren una llista de 70 defuncions, sobresortint els Carmelites descalços amb 18, els Franciscans amb 13 i els Jesuïtes amb 12, mentre que els Caputxins quan entraren en la Morberia com a administradors hi deixaren 9 morts.

Entre els sacerdots fou elogiable la conducta del Servita Pare Felip Carmesí que de pas per la ciutat, s'entregà a "un apostolat de caritat tan necessari per falta de personal a la Morberia" segons destacaven els Jurats en una carta al Pare Provincial de la seva Orde. Amainada l'epidèmia passà a ajudar a l'equip de desinfecció de Mussur la Rosa i posteriorment als P.P. Jesuïtes quan sol·licitaren ajuda per tenir malalts i no disposar de persones que els cuidessin. Finalment el 12 de gener de l'any següent se li donà permís per absentar-se de Girona amb una carta pel seu Provincial, donant raó de la seva digna conducta als Hospitals i morbosos, regalant-li a l'ensems, un vestit, alguna "nyinyeria", 40 lliures per la quarentena que hauria de passar en sortir dels límits de la ciutat més altres 80 lliures pel seu treball.

VIII. JUNTA DEL MORBO

En temps d'epidèmia greu, tant el Consell General com els Jurats delegaven totes llurs atribucions en matèria sanitària a l'anomenada Junta del Morbo, composta de 10 o 12 persones seleccionades de les que formaven part les autoritats locals en aquells moments. Les seves decisions eren molt variades i contundents, anant des d'ordenances d'higiene ciutadana (netejar els carrers, no contaminar l'Onyar, sebollir els difunts amb calç viva, etc.), fins a mesures més dràstiques com podien ser les de tapiar famílies enteres dins de llurs estatges o fer-ho amb carrers sencers

amb l'obligació d'alimentar-los des de fora, com també l'expulsió de la ciutat amb el consegüent aprofitament de cabanes en les muntanyes del voltant en el cas de barriades intensament contagiades.

Entrava dintre dels seus drets, l'imposar fortes sancions als infractors però en honor a la veritat, sembla que a pesar de dictar sentències severes en aquell moment, passada l'epidèmia, a la llarga es diluïen.

Per portar a terme l'execució o la vigilància de les seves ordres, disposaven d'un Batlle del Morbo (cobrava 24 lliures al mes) i de guardes anomenats igualment del morbo. El Batlle en el cas d'haver d'expulsar ciutadans fora de llurs domicilis o de portar malalts a la Morberia ho feia acompanyat de dos guardes, més altres persones contractades que servien de portalliteres i d'enterraments (a 37 lliures el mes). Al mateix temps dos Jurats a cavall, controlaven l'acte.

De guardes n'hi havia per vigilar els portals de la ciutat, excepte el de Sant Cristòfol que era privilegi de la Seu i anava per tant, a càrrec d'algun canonge i dels beneficiats. La seva principal missió era la d'evitar l'entrada d'indesitjables procedents de llocs amb malalts o contagiats, tenint assignats un sou de 50 lliures al mes.

Quan la ciutat fou assetjada per ordre de les Autoritats del Principat, amb un cordó sanitari, el Comú posà altres guardes situats en el lloc on hi havien plantat els pals indicadors del límit final del terme per on ja no es podia circular, passat els quals, la seva transgressió podria exposar a la pena de mort, segons ho indicaven les forques que expressament s'havien aixecat en els camins de sortida de la població. La seva mesada era de 40 lliures. Uns altres guardes, tenien per missió el vigilar les cases on hi havien persones en observació, sobretot en temps de petits brots de contagi; igualment tenien de missió, controlar amb la seva presència personal, el canvi de roba neta que s'exigia per entrar a Girona, les persones procedents de llocs infectats i que ja havien complert amb els dies de quarentena acostumada.

Finalment podem recordar les persones encarregades del trasllat de malalts o difunts; alguns d'ells passaren posteriorment a ajudar els desinfectadors en el seu treball

de netejar les cases tractades (sou: 40 lliures al mes). Així mateix hi havia els corredors de coll, que feien les crides de la Junta a cop d'esquella, com també avisaven de les defuncions (9 lliures al mes). Tots ells, personal anònim, que com podem suposar, molts hi deixaren la pell en el compliment de la seva missió.

NOTES

1.- ROIG i JALPI, J.G. "Resumen historial de las grandezas y antigüedades de la ciudad de Gerona...". J. Andreu. Barcelona. Pàg. 470.

2.- JULIA i FIGUERAS, Benet. "Notes sobre els antics cirurgians gironins". Actes del Tercer Congrés d'Història de la Medicina Catalana. Lleida, 1981.

3.- CARRERAS ROCA, M. "La peste en Cataluña durante el siglo XVII". "Medicina e Historia". Publicaciones Biohorm. 1967. Fasc. XXIX, pàg. 9.

4.- "De Peste Gervnden Veritaes". Full publicat a Barcelona (1650) en defensa del Dr. Vileta. Barcin Schola. També es pot consultar el correponent Manual d'acord.

5.-"PONTI, SULPICI. Repertori per alfabètic del Secretariat...". Vol. I, foli 433 (Arxiu Catedral de Girona). També en llibre d'òbits, vol. II, foli 47, 1650 (Arxiu diocesà).

6.- CALBET, J.; CORBELLA, J. "Diccionario biogràfic de metges catalans". Vol. III, pàg. 207. Barcelona, 1983.

7.- Veure nota 4.

8.- Id. nota 6, pàg. 170.

9.- Id. vol. II, pàg. 154.

10.- Id. vol. I, pàg. 51.

11.- Id. vol. I, pàg. 87 i Manual d'acord de 1651.

12.- Veure nota 2.

13.- Veure nota 3, pàg. 9.